

מאה קולות השופר כנגד מאה יבבות של אם סיסרא על הוצאת נשמת התנא האלקי רבי עקיבא מתוך הקליפה

לומר בתפלת מוסף לראש השנה: "היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים".

ומבאר ה"משך חכמה" הטעם שהגדירו את ראש השנה ליום "הרת עולם", כי בראש השנה כל באי עולם הם בגדר עובר הנתון במעי אמו, העומדים לפני הקב"ה למשפט, האם ראויים הם להיוולד מחדש בעולם. הנה כי כן מטעם זה אנו תוקעים בשופר מאה קולות כיוולדת, כדי שיוליד אותנו הקב"ה מחדש בראש השנה, ויעניק לנו ברוב רחמי וחסדיו שנה טובה ומבורכת.

יש להוסיף תבלין לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי הידוע כי תכלית מצות תקיעת שופר היא לעורר אותנו בתשובה, כמו שכתב רבינו סעדיה גאון בטעם השביעי למצות תקיעת שופר בראש השנה:

"הענין השביעי, כשנשמע תקיעת שופר, נירא ונחרד ונשבר עצמנו לפני הבורא, כי כך הוא טבע השופר מרעיד ומחריד, כמו שכתוב (עמוס ג-1) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". וכן כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד): "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם".

והנה ידוע כי בעל תשובה הוא כקטן שנולד דמי, ובפרט למי שזוכה לעשות תשובה בימים הנוראים, כמבואר במדרש (ילקוט שמעוני) על הפסוק (תהלים קב-ט): "ועם נברא יהלל י"ה, אלו הדורות שהם כמתים במעשיהם, ובאים ומתפללים לפניך בראש השנה וביום הכיפורים, ואתה בורא אותם בריה חדשה".

מעתה יאירו עינינו להבין מנהג ישראל תורה לתקוע בשופר מאה קולות כנגד היולדת המשמיעה מאה קולות בשעת לידתה, כי על

א): "יום תרועה יהיה לכם". ומפרש התרגום: "יום יבבא יהא לכוון", הרי מבואר כי התרועה היא קול של "יבבא", ומהי "יבבא" למדנו ממה שכתוב אצל אמו של סיסרא (שופטים ה-כה): "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב, מדוע בושש רכבו לבוא, מדוע אחרו פעמי מרכבותיו". מבואר כי יבבה היא קולות של צער.

אולם ברור שעדיין צריך ליישב הפליאה העצומה שנתייגעו בה כל המפרשים וינועו אמות הסיפים, מה ראה הקב"ה נותן התורה ללמדנו לתקוע בשופר קולות של שברים ותרועה מאמו של סיסרא, ומטעם זה אנו נוהגים לתקוע מאה קולות, כנגד מאה יבבות שיבבה רשעה גדולה זו על סיסרא בנה הרשע שיצא למלחמה כנגד ישראל.

מאה קולות השופר כנגד מאה קולות של היולדת

פתח דברינו יאיר ללמוד הביאור על כך על פי מה שהביא אחד מן הראשונים רבי אברהם ברבי נתן הירחי ב"ספר המנהיג" (הלכות ראש השנה אות כא) את דברי ה"ערוך" הנ"ל שנוהגים לתקוע מאה קולות: "כנגד מאה פעיות דפעיא אימיה דסיסרא, כך קיבלתי". והוסיף שמצא סימוכין למנהג זה לתקוע מאה קולות, ממה שמבואר במדרש תנחומא (פרשת אמור אות יא), כי היולדת בשעה שהיא יושבת על המשבר ללדת, הרי היא פועה מאה פעיות עד שהיא שזוכה ללדת תינוק חי ובריא.

והנה בעל "ספר המנהיג" לא ביאר לנו, מהו הקשר בין מאה הקולות שאנו תוקעים בשופר, למאה הקולות שהאשה פועה בשעת לידתה, צ"ט למיתה ואחת לחיים. אולם מצינו ביאור נפלא על כך ב"משך חכמה" פרשת אמור (ויקרא כג-כד), שמבאר מעצמו הקשר בין מאה קולות השופר למאה קולות שצועקת היולדת, על פי מה שתיקנו

לקראת ראש השנה החדשה שנת ה' אלפים שבע מאות ושבעים ושבע לבריאת העולם הבאה עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן במה שאנו נוהגים על פי רבינו האריז"ל (שער הכונות ראש השנה דרוש ז) לתקוע מאה קולות בראש השנה, והפוסק הגדול ה"מגן אברהם" (או"ח סימן תקצו ס"ק א) הזכיר מנהג זה בשם השל"ה הקדוש.

מקור המנהג הוא ממה שהביאו התוספות (ר"ה לג: ד"ה שיעור) בשם ה"ערוך" (ערך ערב), והביאו ה"טור" (או"ח סימן תקצ"ב) בשמו, שהמנהג הוא לתקוע בשופר מאה קולות, ל' קולות בתקיעות דמיושב ג' פעמים תשר"ת, ג' פעמים תש"ת, ג' פעמים תר"ת], ל' קולות בתקיעות דמעומד בתפלת הלחש כשכל אחד מתפלל לעצמו, ל' קולות בחזרת השליח ציבור בקול רם, ועוד עשרה קולות [תשר"ת תש"ת תר"ת] בקדיש תתקבל אחרי חזרת הש"ץ, כנגד מאה פעיות שיבבה אמו של סיסרא כשוראתה שלא חזר מן המלחמה.

אלא שיש חילוקי מנהגים איך לסדר את מאה הקולות, כי הנוהגים על פי מנהגי רבינו האריז"ל, וכן הנוהגים על פי מנהגי הבעש"ט הקדוש ותלמידיו ז"ע, נוהגים לסדר את מאה הקולות כמו שסידר ה"ערוך" הנ"ל, ל' קולות בתקיעות דמיושב, ל' קולות בתפלת הלחש, ל' קולות בחזרת הש"ץ, וי' קולות בקדיש תתקבל. אבל אפילו שלא נוהגים לתקוע בתפלת הלחש, הרי הם תוקעים בחזרת הש"ץ, ומשלימים את ארבעים הקולות אחרי התפלה.

והנה מה שלמדו לתקוע מאה קולות השופר ממאה יבבות שיבבה אם סיסרא על בנה, כבר ביאר ה"פרישה" (או"ח סימן תקצב) הטעם לכך, על פי המבואר בגמרא (ר"ה לג:): שאנו למדים איזה קולות לתקוע בשופר, ממה שכתוב (במדבר כט-

רבי עקיבא הכריע כרבי מאיר: "בין כך ובין כך קרויים בנים"

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, רחש לבי דבר טוב לבאר הענין שנוהגים בכל ראש השנה לתקוע מאה קולות, כנגד מאה יבבות שיבבה אם סיסרא, בשעה שהוציאה יעל מהקליפה את נשמת רבי עקיבא, ובהשקפה הראשונה אינו מובן כלל, איזה ענין יש לנו להזכיר כל ראש השנה את מאה היבבות של אם סיסרא בשעה שהוציאו מהקליפה את נשמת רבי עקיבא.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שהביא ה"בני יששכר" (חודש סיון מאמר ב אות ה) בשם הגה"ק החיד"א זי"ע ב"ראש דוד" (פרשת אמור), לבאר הטעם שהקב"ה מקבל בתשובה את בני ישראל, משום שהם בנים למקום כמו שכתוב (דברים יד-א): "בנים אתם לה' אלקיכם", לכן יכול הקב"ה לקבל תשובתם ולמחול על כבודו, כמבואר בגמרא (קידושין לב.): "האב שמחל על כבודו - כבודו מחול", אבל על הגוים הקב"ה הוא בבחינת מלך, כמו שכתוב (תהלים מז-ט): "מלך אלקים על גוים", לכן מצד הדין אי אפשר לקבלם בתשובה, כמבואר בגמרא (שם): "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול".

אמנם המפרשים תמהו על כך ממה שמצינו בגמרא (קידושין לו.) מחלוקת בין רבי יהודה לרבי מאיר בפירושו הכתוב (דברים יד-א): "בנים אתם לה' אלקיכם. בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרויים בנים".

מעתה הן אמת כי לפי רבי מאיר יש תיקון לחוטא בתשובה, שהרי אפילו בשעה שאינם עושים רצונו של מקום נקראים בנים, ויכול הקב"ה למחול על כבודו כדין אב שמחל על כבודו, אבל לפי רבי יהודה שבזמן שאין עושים רצונו של מקום אינם קרויים בנים, איך יש תיקון בתשובה הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. וביותר יש לתמוה לפי מה ששינונו בגמרא כלל גדול (עירובין מו.): "רבי מאיר ורבי יהודה, הלכה כרבי יהודה", נמצא כי לפי הלכה בשעת החטא אינם קרויים בנים, ואיך יכול הקב"ה למחול על כבודו.

רבי עקיבא הכריע להלכה כרבי מאיר גם בעולם הזה

ונראה ליישב ענין זה בטוב טעם ודעת, על פי מה שמצינו כי התנא הקדוש רבי עקיבא שהיה

העומדת ללדת, הפועה מאה פעיות להוליד זרע של קיימא חי ובריא, כן אנו מתעוררים בתשובה שלימה כדי שיעניק לנו הקב"ה חיים ויוליד אותנו מחדש.

מאה יבבות על נשמת רבי עקיבא

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הקשר הנפלא, בין מאה קולות השופר למאה היבבות שיבבה אם סיסרא, על פי מה שמגלה לנו הרה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע ב"רסיסי לילה" (סוף אות מו) דבר פלא, כי מה שיבבה אמו של סיסרא מאה יבבות כולדת, היינו משום שבאותה שעה היתה בבחינת יולדת בעל כרחה, כי יעל הוציאה מסיסרא בנה את נשמת רבי עקיבא שהתיה טמונה אצלו, ועל ידי זה איבדה הקליפה נשמה קדושה שהיתה טמונה ביניהם.

וציין המקור לכך ב"עשרה מאמרות" למקובל האלקי הרמ"ע מפאנו (מאמר חקור הדין סוף פרק יא), שנסמך על מה ששינונו בגמרא (הוריות י:): "גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני, מאן נינהו נשים באהל, שרה רבקה רחל ולאה". הכוונה בזה כפי שמבואר בגמרא שם, כי יעל פיתתה את סיסרא לבוא אליה בבחינת עבירה לשמה, כדי שעל ידי זה תוכל להרגו והצילה בכך את ישראל.

מגלים לנו חכמינו ז"ל שמזיווג זה של סיסרא ויעל יצא רבי עקיבא, כמבואר בגמרא (סנהדרין צו:): "מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים". וב"דקדוקי סופרים" מביא הגירסא מכתב יד: "מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, והוא רבי עקיבא". וכבר הביא הר"ן (ברכות כז:): גירסא זו: "איתא בסנהדרין פרק חלק, מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, ומאן אינון, רבי עקיבא".

נפלאים הם דברי ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן פח), שמרמז ענין זה במה שכתוב (שופטים ד-ז): "ויפול כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד". בדרך הפשט הכוונה עד ולא עד בכלל, שהרי נשאר בהם אחד שהוא סיסרא. אולם בדרך רמז הכוונה על נשמת רבי עקיבא שהיתה טמונה בסיסרא. וזהו "לא נשאר עד אחד", אבל "אחד" נשאר הוא רבי עקיבא שיצאה נשמתו בתיבת "אחד", כמבואר בגמרא (ברכות סא:): "היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד".

ספר המנהיג: תוקעים בשופר מאה

קולות כנגד מאה קולות שפועה

היולדת בשעה

שיושבת על המשובר

*****

משך חכמה: מאה קולות השופר

כמאה קולות יולדת,

כי ראש השנה הוא "יום הרת

עולם" הולדת הבריות

*****

רבי צדוק הכהן: אם סיסרא יבבה

מאה יבבות על לידת נשמת רבי

עקיבא שהוציאה יעל מסיסרא בנה

*****

מגלה עמוקות: מה שכתוב על

סיסרא: "לא נשאר עד אחד",

רמז על רבי עקיבא

שיצאה נשמתו באחד

*****

בראש השנה תוקעים מאה קולות

כדי לעורר זכותו של רבי עקיבא

שפסק כרבי מאיר

שיש לנו דין בנים

*****

רבי עקיבא שאמר: "מי מטוהר

אתכם אביכם שבשמים", לשיטתו

שאפילו בעת החטא קרויים בנים

ידי מאה הקולות שאנו משמיעים אנו זוכים להתעורר בתשובה ולהיוולד מחדש, כעובר היוצא ממעי אמו שלם ובריא ממות לחיים.

ויש לומר כי זהו שאמר הנביא (ישעיה כו-יז): "כְּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לִלְדֹת תַּחִּיל [מלשון הלחלה] תִּזְעַק בְּחֶבְלֶיהָ בְּהֵיוֹנוֹ מִפְּנֵי ה'". ופירש ה"בני יששכר" (חודש תשרי מאמר ו) על התשובה שעושים ישראל בראש השנה ויום הכיפורים. ולפי דרכנו יש לומר הרמז בכך על מה שאנו תוקעים לפני הקב"ה מאה קולות כאשר הרה

ועתה בא וראה כי ענין זה מתאים להפליא עם מאמרו של רבי עקיבא במשנה על כפרת העוונות ביום הכיפורים (יומא פה:): "אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם אביכם שבשמים". הדגיש לומר בכך שהקב"ה מטהר את ישראל מכל העוונות מצד היותו "אביכם שבשמים", שירד לסוף דעתו של רבי מאיר, שאפילו כשחטאו ישראל יש לו דין אב שיכול למחול על כבודו.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מנהג ישראל תורה, שתוקעים בשופר מאה קולות כנגד מאה יבבות שיבבה אם סיסרא, כשהוציאה יעל מהקליפה את נשמת רבי עקיבא, שהרי תכלית התקיעה בשופר היא להתעורר בתשובה, בבחינת: "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". אולם הלא לפי המבואר יכול הקב"ה למחול על כבודו, רק לפי שיטת רבי מאיר שיש לנו דין בנים אפילו בשעת החטא, לכן אנו תוקעים בשופר מאה קולות כנגד מאה יבבות שהולידו את נשמת רבי עקיבא, כדי לעורר את זכותו שהכריע להלכה שאפילו בשעת החטא קרויים בנים, ובזכותו ימחל להם הקב"ה על כבודו בבחינת: "אם כננים רחמנו כרחם אב על בנים".

מרודים תביא בית, אימתי עניים מרודים תביא בית. האידנא [בגלות כשאינן עושין רצונו של מקום], וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך". ומוכח מזה שגם בגלות אנו נקראים בנים למקום.

הרי לנו הכרעה ברורה של רבי עקיבא כרבי מאיר שבין כך ובין כך קרויים בנים. והנה רבי מאיר ורבי יהודה היו תלמידיו של רבי עקיבא, כמבואר בגמרא (יבמות סב:):

"אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה".

הנה כי כן מאחר שרבי עקיבא הכריע להלכה כרבי מאיר, שאפילו כשאינן עושין רצונו של מקום קרויים בנים, והביא ראיה לכך ממה שצוה הקב"ה לתת צדקה לעניים אפילו בזמן הגלות, ואחרי שפסק רבי עקיבא למטה בארץ הלכה כרבי מאיר, קבעו גם בשמים הלכה כרבי מאיר שבין כך ובין כך קרויים בנים, וכאשר שבים ישראל בתשובה על עוונותיהם מוחל להם הקב"ה, כדין אב שמחל על כבודו שכבודו מחול.

רבים של רבי מאיר ורבי יהודה, הכריע להלכה כרבי מאיר שבין כך ובין כך קרויים בנים, כמו ששינו בגמרא (ב"ב י:):

"שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם. אמר לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם. אמר לו [טורנוסרופוס], אדרבה זו שמחייבתן לגיהנם. אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו. ואתם קרוין עבדים שנאמר לי בני ישראל עבדים.

אמר לו רבי עקיבא, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו. ואנן קרוין בנים דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם.

אמר לו [טורנוסרופוס], אתם קרויים בנים וקרוין עבדים, בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנים, ובזמן שאינן אתם עושין רצונו של מקום קרוין עבדים, ועכשיו [בגלות] אין אתם עושין רצונו של מקום [ואיך מותר לכם לתת צדקה]. אמר לו [רבי עקיבא], הרי הוא אומר (ישעיה נח-ז) הלא פרוס לרעב לחמך ועניים

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com